

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ธรรมะฟังทุกวัน ต้องฟังทุกวัน เพราะอะไร เพราะเราก็อายุใจทุกวัน เราหายใจทุกวัน เรากินทุกวัน เรายังรักในหัวใจของเราทุกวัน เราจะดูแลหัวใจของเราไง มันจะทุกข์มันจะยาก มันจะทุกข์มันจะยากจากภายนอก ภายนอกทุกข์ยากมาก เวลามันขาดแคลนไป หิวกระหายน้ำ ได้ดื่มน้ำสักขันหนึ่งของใครคนนั้นก็มีบุญคุณกับเรา แม้แต่หิวกระหายน้ำมันก็ทุกข์แล้ว

บางคนบอกว่าเกิดมาไม่เคยเจอทุกข์ ไม่เคยเจอทุกข์ เอ็งไปรตติคในกรุงเทพฯ สิทุกข์ไม่ทุกข์ ขับถ่ายไม่ได้มันก็ทุกข์แล้ว เกิดมามันทุกข์ทั้งนั้นแหละถ้ามันจะขาดตกบกพร่องสิ่งใดมันเป็นเรื่องของธาตุขันธ์ เรื่องของอำนาจวาสนา ฟังธรรมๆ ฟังทุกวัน ฟังทุกวันแล้วปฏิบัติได้ไหม คุณติ วันนี้วันพระๆ พระนอก พระใน เวลาพระนอก พระ คุณติ พระนอกดูเราเห็นพระ เห็นพระนอกข้อวัตรปฏิบัติ พระในละ พระในคือในหัวใจของเราไง

เราแสวงหาณะ แสวงหาหัวใจให้เจอ ถ้าแสวงหาหัวใจ เรามาค้นคว้าๆ มา เหมือนกัน หลวงตาท่านบอกอยู่ เวลาออกธุดงค์ๆ มันธุดงค์ไปหาอะไร ธุดงค์ไปหาอะไร ก็ธุดงค์ไปหาหัวใจของตัวเองนี่แหละ เวลาธุดงค์ไปธุดงค์ไปพุทโธ ัมโม สังโฆ พุทโธคำบริกรรมก็เพื่อหาหัวใจของตัวเอง ใอนี้ก็เหมือนกัน เรามาวัดมาวาเรามาทำบุญกุศล เรามาว่าวัดก็มาวัดหัวใจของเรา มาดูใจเรา มันขยันหรือมันขี้เกียจ มันเอาหรือมันไม่เอา เวลามันทุกข์มันยากข้างนอกมันก็อ้างงอ้อโฮ ถ้าบวชแล้วจะเป็นพระอรหันต์เลยนะ ถ้าบวชแล้วจะไปให้พ้นทุกข์ไปเลยนะ เวลาบวชไปแล้วนะทำไป ๕ พรรษา ๑๐ พรรษาหมดแล้วหมดไฟ

ฉะนั้น ในธรรมวินัยบอกว่าต้องขณิสัย ๕ พรรษาแล้วถึงออกจากนิสสัยได้เขาถึงได้ธุดงค์แต่ในบุพพิทกขา บุพพิทกขาแปลมาจากบาลีบอกว่าถ้าภิกษุบวชใหม่ ถ้าไปภาวนาที่ไหนถ้าจิตมันสงบดี จิตสงบได้ เราไม่มีครูบาอาจารย์ให้สัจจะ เราก็ตั้งสัจจะไว้ว่าถ้าเราเจอครูบาอาจารย์เมื่อไหร่เราจะขณิสัยเมื่อนั้น ตอนนี่ยังไม่เจอก็ภาวนาไป มันจะตัดตรงนี้ได้ไง แบบว่าองค์สมเด็จพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้เหมือนกฎหมาย กฎหมายมันมีข้อยกเว้น ข้อยกเว้นเวลาที่มีความจำเป็นมันมีข้อยกเว้น ยกเว้นไว้เพื่ออะไร ยกเว้นไว้เพื่อปฏิบัติธรรมนะ ยกเว้นไว้แต่เราเข้าศีลสมาธิ ปัญญาจะไม่ใช่อยกเว้นเพื่อกิเลส

เวลาสัตตาคาฬิก สัตตาคาฬิกไปเพราะอะไร เพราะมันอยู่ โบราณสิ่งก่อสร้างเราทำกันเอง เวลามันชำรุดเสียหาย เราไปตัดไม้ตัดอะไรเพื่อมาซ่อมบำรุง สัตตาคาฬิก พอมันเจ็บไข้ได้ป่วย เดียวนี้มันสัตตาคาฬิกทุกวันเลย สัตตาคาฬิกมันเป็นเรื่องปกติเลย เพราะเปิดช่องไว้ กฎหมายมันมีข้อยกเว้น แต่ยกเว้นเพื่อคุณงามความดี ยกเว้นเพื่อฆ่ากิเลส ยกเว้นไว้เพื่อปฏิบัติธรรม ยกเว้นไว้เพื่อความเข้มงวดของเรา ไม่ใช่ยกเว้นไว้ให้พวกเฉื่อยชา ยกเว้นไว้อย่างนั้นไม่มีประโยชน์หรอก

ยกเว้น คูลิ ภิกษุเป็นไข้ให้ฉันอาหารพอประทังชีวิตได้ มันล่อทั้งวันทั้งคืนเลย แต่เวลาหลวงตาท่านพูดเอง ท่านไปค้นคว้าในพระไตรปิฎก เวลาภิกษุไข้ให้ฉันน้ำข้าว ให้ฉันน้ำข้าวเพื่อบรรเทาทุกข์ บรรเทาธาตุขันธ์ไปเท่านั้นเอง ให้ฉันน้ำข้าว เวลาฉันน้ำข้าว เขาบอกว่าพระภิกษุฉันได้หมด ฉันได้หมดก็ฉันกันไป ภิกษุกฎหมายยกเว้นไว้เพื่อขยันหมั่นเพียร เพื่อชำระล้างกิเลส ไม่ใช่ยกเว้นไว้เข้าข้างตัวเอง ไม่ใช่ยกเว้นไว้เพื่ออ่อนแอ

เวลาจำพรรษากัน เวลาจำพรรษาแล้วจะออกวิเวก เราจะออกไป เราไม่ต้องถือผ้า ๓ ผืนตลอดไปภายใน ๑ เดือน ถ้าได้กฐิน ๔ เดือน แต่พระกรรมฐานเรา เวลาได้กฐิน ไม่ได้กฐินเราก็ถือของเรอย่างนี้ เราเอาจริงเอาจัง เอาจริงเอาจัง เอาจริงเอาจัง เพราะว่าเราจะชำระล้าง เอาจริงเอาจัง เพราะว่าเราจะมาค้นคว้าหามันใจ

ฉะนั้น หลวงตาท่านบอกว่าเวลาแบกบิหารไป ชูดงค์ไปๆ ชูดงค์ไปหาอะไร ชูดงค์ไปหาอะไร ชูดงค์ไป คูลิ เขาอยู่ป่าอยู่เขา เขาอยู่ป่าอยู่เขาเรารู้แล้วสภาพป่าเขาเป็นแบบนั้น แล้วเราชูดงค์ไปๆ จะชูดงค์ไปเอาสภาพแบบนั้นหรือ เราอยู่ทางโลกเราก็ได้ชีวิต เรารู้จักชีวิตของเราอยู่แล้ว ชีวิตมีแต่ความทุกข์ยากอย่างนี้ มาบวชพระ บวชพระขึ้นมาเพื่อจะประพฤติปฏิบัติ เห็นภัยในวัฏสงสาร บวชพระมาเพื่อจะชำระล้าง แล้วเข้าป่าไปทำไมล่ะ ป่ามันมีอะไรให้ ป่ามันมีอะไรให้ ป่ามันมีความสงบ มันมีความวิเวกให้ ป่ามันไม่ให้หัวใจมันฟู ป่าไม่ให้เราไปคิกคะนอง เราไปหาตรงนั้นใจ

แต่เวลาไปหาป่ามามันก็จะไปสร้างป่าให้เป็นเมืองกัน โอ๊ย ไปชวนขวยก้นใหญ่ นั่นเขาให้ไปสร้างธรรมและวินัยในหัวใจ เขาไม่ได้ไปสร้างอย่างอื่นหรอก เวลาเข้าป่าเข้าเขาไป เข้าป่าเข้าเขาไปก็เพื่อหาหัวใจของเรา โอัยเรามาวัดมาเพื่อจะมาประพฤติปฏิบัติเราก็คงจะมาหาหัวใจของเรา แล้วจะหาหัวใจของเรา หัวใจคูสิ มันอยู่ในร่างกาย ร่างกายมีผิวหนังอยู่ แล้วเวลาความคิดมันส่งออกไปหมดเลย ไปอยู่ข้างนอกหมดเลย แล้วทำอย่างไรให้มันอยู่กับเราล่ะ ทำอย่างไรให้อยู่กับเรา เราถึงกำหนดพุทโท พุทโท เราใช้ปัญญาอบรมสมาธิจะรั้งหัวใจนี้ไว้ให้อยู่กับเราไป

ถ้ารั้งหัวใจอยู่กับเรา จะหาพระภายในใจ ถ้าเราหาพระภายในได้ สิ่งที่มีมันสงบระงับเข้ามา สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มีมันมีค่ามาก สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติไว้ ท่านรู้จริงของท่าน ท่านพูดตามความจริงของท่าน แต่เรามันจะสุขได้อย่างไร สุขมันก็ต้องปรนเปรอมันสิ มันต้องเต็มที่มีมันถึงจะมีความสุข

มันจะมีความสุข มันจะเป็นสงบมันจะสุขได้อย่างไร ปรนเปรอขนาดไหนนะ คิดดูสิ เราไปงาน เราไปงานไร่ไหมเราไปช่วยงานเขา เราไปกินเลี้ยง โอัยคนที่เขามาทำงาน พวกนักดนตรีต่างๆ เขาก็มาทำงานของเขา เขามาหาสตางค์ของเขา โอัยเราไปเสียดสตางค์ โอัยเขามาได้สตางค์แล้วมันสุขตรงไหนล่ะ ใครเป็นคนสุขล่ะ สุขตรงไหน แต่นั่นมันเป็นประเพณีวัฒนธรรมนะ วัฒนธรรมทางโลกของเขา

นี่พูดถึงความสุขแท้ใจ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี ความสุขสงบมันมีความสุขมาก ทีนี้ความสุขมาก ความสุขมากสุขอย่างไรล่ะ สุขแล้วเดี๋ยวมันก็คลายออก เพราะสรรพสิ่งในโลกนี้มันเป็นอนิจจัง แม้แต่บอกว่าทุกข์เป็นสัจจะ ทุกข์เป็นความจริง แม้แต่ความสุขมันก็คลายออกมา มันอยู่ไม่ได้หรอก สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง มันไม่มีอะไรคงที่เลย มันแปรสภาพอยู่ทั้งหมดของที่แปรสภาพอยู่มันสุขได้อย่างไร ของที่มันยังแปรสภาพอยู่มันจะคงที่ได้อย่างไร มันจะเป็นความจริงได้อย่างไร

แต่มันเป็นความจริงสิ ความจริงเพราะว่าเรามีอยู่ไง เรามีหัวใจอยู่ไง หัวใจมันโดนกิเลสมันเหยียบย่ำอยู่ไง อยู่ที่ค้นหาความทะยานอยากครอบงำมันอยู่ไง ถ้ามันสุขสงบเข้ามามันเป็นข้อเท็จจริงของโลกไป ปฏิสนธิจิต จิตเดิมแท้นี้ส่องใส จิตเดิมแท้หมองไปด้วยอุปกิเลส จิตเดิมแท้ส่องใส จิตเดิมแท้นี้เป็นผู้ข้ามพ้นกิเลส โอัยตอนเราจะข้ามพ้นกิเลสนี้แหละ พระพุทธเจ้าสอนตรง

นี่ไอ้ตอนจะข้ามพันกิเลส ไอ้ตอนที่มามีปัญหา ไอ้คนเกิดมามีปัญหาทั้งนั้นแหละ ไอ้ไอ้สไตน์มันก็มีปัญหา มันยังบอกเลยมันจะxonับถือศาสนาพุทธ

ปัญหาอย่างนั้นเป็นปัญหาทางโลก อย่าไปตื่นเต็นกับเขา ปัญหาอย่างนั้นเราเอาไว้ใช้เพื่อประโยชน์กับสังคม ประโยชน์กับโลกนะ ไอ้ไอ้สไตน์ ทฤษฎีของเขาให้ประโยชน์กับสังคม ประโยชน์กับโลกเยอะมาก เขาทำประโยชน์กับโลกไว้เยอะมาก แต่นั่นมันเป็นปัญหาทางโลก แต่ไอ้ไอ้สไตน์เอาตัวรอดได้ไหม ไอ้ไอ้สไตน์เอาตัวรอดไม่ได้ ปัญหาทางโลกก็เป็นปัญหาทางโลก เราไม่ได้คัดค้าน แต่มันเป็นโลกียปัญหาปัญหาวิชาชีพ ปัญหาไว้หาอยู่หากิน แต่สติปัญญาที่เท่าทันตัวเองสำคัญที่สุด

ในสโมสรรสนิพนิตทุกดวงใจว่าแห้ว ทุกดวงใจที่มีการเกิดขึ้นมามีความทุกข์ประจำธาตุขันธ์ ประจำหัวใจมาทุกๆ ดวงใจ ทุกๆ ดวงใจไม่คงวันแม้แต่เจ้าชายสิทธัตถะ เจ้าชายสิทธัตถะเกิดมา เวลาจะออกบวชอายุ ๒๕ มันทุกข์ยากขนาดไหน เวลาจะออกบวชมันทุกข์ยาก นั่นใจไม่ยกเว้น ไม่มีหัวใจยกเว้นเลย ทั้งเราด้วย เวลามันทุกข์ประจำธาตุขันธ์ ทุกข์ประจำหัวใจ

นี่เราเกิดมาเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ความทุกข์อย่างนี้ถ้าเราเข้าใจได้แล้ว เราเข้าใจได้ ทางประสาโลกปัญญาของเขา ปัญญาของเขาปัญญาอย่างนั้น ถ้าเราทำความเข้าใจสงบของใจเข้ามา ใจมันสงบ สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี จิตสงบแล้วเดี๋ยวมันก็ฟุ้งซ่าน จิตสงบแล้วเดี๋ยวก็คลายออกมา ถ้ามันคลายออกมามีจิตสงบแล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ถ้าฝึกหัดใช้ปัญญา การฝึกหัดใช้ปัญญา การฝึกหัดใช้ ปัญญาจะเกิดเองขึ้นมาไม่ได้ คนเราจะฉลาดเองโดยที่ไม่มีการศึกษา ไม่มีการค้นคว้า มันฉลาดเองเป็นไปได้

ก็เหมือนกัน มีการฝึกฝนในหัวใจของเรา เราใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญาของเรา ปัญญามันละเอียดลึกซึ้งเข้า จากที่ว่าจิตที่ว่ามันจะสงบขนาดไหนมันก็ต้องคลายตัวของมัน จากสิ่งในโลกนี้ไม่มีสิ่งใดคงที่ แปรสภาพหมด แม้แต่สมาธิมันก็เสื่อมเป็นธรรมดา เป็นธรรมดาเลย แต่ที่มันอยู่ได้ อยู่ได้เพราะความชำนาญของครูบาอาจารย์ของเราท่านประพฤติปฏิบัติ คุณิ ฤทธิพิไรเขาเข้ามานสมาบัติ เขาเข้าสมาบัติ เวลาเขามีปัญญามันเสื่อมหมดแหละ

คนทำได้เขาจะรู้ มันเสื่อมหมดเพราะมันไม่ใช่มรรค เวลาเป็นมรรคขึ้นมาเราฝึกหัด ถ้าจิตสงบแล้วเราฝึกหัดใช้ปัญญาของเรา แยกแยะของเรา ใช้ปัญญาแยกแยะ พอแยกแยะแล้วน้ำหู น้ำตาไหลแล้วกันแหละ แม้แต่ยังไม่เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม แต่เวลามันจับ

ประเด็นของชีวิตได้ จับประเด็นของหัวใจได้ พิจารณาไปน้ำตาไหลพรากเลยล่ะ เวลาจิตมันเป็น
ภาวนามยปัญญา มันเป็นปัญญาเกิดจากปัญญาของเรา ปัญญาของจิตที่มันฝึกหัดค้นคว้าขึ้นมา

เวลาเราศึกษามานะศึกษาทางปริยัติจบ ๘ ประโยคมา นั่นก็เป็นการศึกษา นั่นเป็นสุขตมย
ปัญญา ก็เหมือนปัญญาของไอน์สไตน์นั่นแหละ การค้นคว้าอย่างนั้นมันเป็นปัญญาของโลก มัน
เป็นโลกเพราะอะไร โลกเพราะสมองมันจำ โลกเพราะความศึกษา สุขตมยปัญญาไง แล้วจินตมย
ปัญญาเราใคร่ครวญกัน เราพิจารณากัน เป็นจินตนาการกันมาตลอด แต่เรายังทำไม่ได้ไง เราถึง
มาค้นคว้า

เราจะหาพระภายในๆ ของเรา ถ้าเราจิตสงบได้ สมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงาน การ
งานตรงนั้นมันจะทำให้เกิดปัญญา ตรงนั้นนะตรงที่จิตสงบนั้นนะ ตรงที่ภาวนาภาวนานั้นนะ ตรงที่
จิตมันเกิดนั้นนะ ถ้ามันเกิดปัญญาขึ้นมา ปัญญาเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมมัน
พิจารณาของมัน น้ำหูน้ำตาไหล น้ำหูน้ำตาไหลมันก็เป็นความซาบซึ่งเท่านั้น มันเป็นตทังค
ปหานถ้ามันปล่อยวางชั่วคราวๆ มีความละเอียด มีความลึกซึ้ง มีการค้นคว้า มีการพิจารณาของ
มัน

พิจารณาแล้วพิจารณาเล่า ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยครูบาอาจารย์ของ
เรา ด้วยครูบาอาจารย์ของเราคอยชี้แนะคอยบอก มันตทังคปหานมันรู้ได้ ทุกคนก็รู้ได้ เวลาสัมผัส
หล่นเขาก็ทำกันได้ เขาก็แปลกใจมหัศจรรย์ของเขา แต่สมมุจเฉทปหานไม่มีใครเคยรู้ ไม่มีใครเคย
เห็น ถ้าสมมุจเฉทปหานเกิดขึ้นมา ตามความเป็นจริงขึ้นมา นั่นละอกุปปชรรรม อกุปปชรรรมมัน
คงที่ สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจัง ไม่มีสิ่งใดคงที่เลย เว้นไว้ธรรมะอันนี้ อกุปปชรรรม อฐานะที่
จะเปลี่ยนแปลง อฐานะที่มันจะแปรปรวน

อฐานะ อฐานะคือว่าเป็นไปไม่ได้ มันไม่เป็นไปตามกระแสโลกแล้ว ไม่เป็นไป คงที่
ตายตัวของมัน แล้วเป็นอย่างไรล่ะ เป็นต้องคนที่เขินบอก คนเป็นพุดได้ คนไม่เป็นพุดไม่ได้
แล้วถ้าพุดไม่ได้แล้วพยายามจะพุด พยายามจะพุดมันก็พยายามอธิบาย อธิบายเอาความ
เปลี่ยนแปลงมาอธิบาย เอาความเปลี่ยนแปลงมาอธิบายความไม่เปลี่ยนแปลงมันเป็นไปได้
อย่างไร ความไม่เปลี่ยนแปลง ความคงที่ของมันมีอยู่ แล้วอธิบายอย่างไร ถ้าไม่รู้ไม่เห็นอธิบาย
อย่างไร แต่ถ้าอธิบายตามความเป็นจริง เราจะหาพระในหัวใจของเราไป พระแท้ๆ เรามาหากัน

วันนี้วันพระ วันพระนะจากภายนอก วันพระจากภายนอกนะ เราเป็นชาวพุทธใช้ไหม วันโกน วันพระเราก็ทำไปทำบุญกุศลของเรา ตามกระแสสังคม วัฒนธรรมประเพณีของสังคม เขา เขาทำของเขาเพื่อบุญกุศลของเขา ในเมื่อการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ เราอาศัยบุญนั้นเป็น เครื่องดำเนินมา แต่เวลาเราก็เวียนว่ายตายเกิดมาในวัฏฏะนี้ ถ้าเกิดก็เกิดอย่างนี้ เกิดแล้วเกิดเล่า จะเกิดเป็นเศรษฐีกุมภพี่ เกิดทุกข์ทนเข็ญใจขนาดไหนก็มนุษย์เหมือนกัน มนุษย์เหมือนกัน แต่อ่านจวาสนา ความรู้สึกนึกคิดจินตนาการ ความรู้สึกนึกคิดของเราสำคัญ

ถ้ารู้สึกนึกคิด เขาทุกข์ขนาดไหน คนทุกข์ทางโลกแล้วเขาประชดชีวิต เขาเจ็บป่ส่นของเขา ทำลายชีวิตของเขาไปโดยไม่มีประโยชน์อะไรเลย เราเห็นทุกข์ในโลกเราสละ ฆราวาส ความ เป็นฆราวาส เรามาบวชพระเป็นนักคิด นักพรต เพื่อค้นคว้า เพื่อหาความจริง ทุกข์เหมือนกัน แต่ คนๆ หนึ่งทุกข์แล้วทำประชดชีวิต ทำลายตัวเองไป คนหนึ่งทุกข์เหมือนกัน ทุกข์แล้วหาทางออก ทุกข์แล้วคืนรน

มาบวชสังคมเขาจะตีหน้า เขาจะว่าไม่สู้สังคม สังคมเขาจะตีหน้าว่าเป็นคนท้อแท้ ให้ สังคมเขาตีหน้าไป ยอมบากหน้าให้สังคมมันตีหน้า แล้วเราค้นคว้าของเรา เราเอาความจริงของเรา เก็บสิ่งที่เขาตีหน้า เขาประชดประชันเก็บไว้ในใจ แล้วเราพยายามทำความเป็นจริงของเรา แล้วไอ้สิ่งที่เขาประชดประชันเอามาข่มขี้กิลเสเราไว้ เขาว่าเราว่าเรามาก เขาว่าเราเป็นคนไม่ดี เขาว่าทั้งนั้น ถ้าเขาว่าเราอย่าทำ เราจะทำคุณงามความดีของเรา เราจะค้นคว้าของเรา เราจะเอา ความจริงของเรา ถ้าความจริงมันเกิดขึ้นมา เขาต้องการสิ่งนี้

จากใจดวงหนึ่งสู่ใจดวงหนึ่งนะ ใจทุกๆ ดวงใจ ทุกดวงใจว่าแห้ว ทุกดวงใจอยากหาที่พึ่ง แล้วทุกดวงใจพยายามค้นคว้าอยู่ มันจับปลัดจับผลู จับสิ่งใดจับผิดจับถูก เขาต้องการครูบา อาจารย์ ต้องการคนคอยบอก เพราะถ้าเขารู้ของเขา ใครเสริมจิตใจให้เขาสูงขึ้นได้ ถ้าเขารู้ของเขา แล้วใครพูดถึงความรู้ของเขาเขาแปลกใจแล้ว แล้วยังบอกว่ามันยังไปได้อีก ไปได้อีก เขาอยากไปต่อ แต่ส่วนใหญ่แล้วพอรู้สิ่งใดแล้วมันคิดว่าสิ่งนั้นเป็นธรรมๆ เขาจะไม่ยอมไปต่อ ครูบาอาจารย์ของเราจะไปส่งเสริมให้เขาไปต่อๆ

สติ มหาสติ ปัญญา มหาปัญญา มันจะเกิดปัญญาอัตโนมัติ มันจะเกิดปัญญาญาณ มันจะ เกิดสิ่งมรรคญาณ มันจะเกิดความเป็นจริงขึ้นมา แล้วมันเกิดที่ไหนล่ะ มันเกิดที่ไหน มันเกิด ในทางจงกรม การนั่งสมาธิ ภาวนา มันเกิดในหัวใจ ถ้าหัวใจมันเกิดขึ้นมันเป็นความจริงนะ

อกุปปิธรรม อกุปปิธรรม ถ้ามันอยู่กับใจดวงใดมันจะเห็นนะ เห็นว่าสรรพสิ่งในโลกนี้มันแปรปรวนไปทั้งนั้น แม้แต่ชีวิตของเรา แม้แต่ร่างกายมันอยู่ไม่ได้หรอก ทางการแพทย์อวัยวะแต่ละชนิด อวัยวะในร่างกายของเรามันมีอายุการใช้งาน

ตอนนี้วิทยาศาสตร์เจริญ สิ่งใดถ้าชำรุดก็เปลี่ยน เปลี่ยนอวัยวะๆ เขาเปลี่ยนอวัยวะนะเขาทำของเขาไป แต่มันรักษาชีวิตไว้ไม่ได้หรอก ตอนนี้ทางเทคโนโลยีเขาไปแซ่ไว้ เขาบอกว่าต่อไปเขาจะเอาเซลล์ต่างๆ มาปลูกถ่ายให้เป็นชีวิตใหม่ขึ้นมา นั่นเป็นความคิดของเขา ความคิดของเขา แต่ของเรา เวลาเวียนว่ายตายเกิดก็ไอ้คนแก่นั่นแหละ จิตดวงนั้นนั่นแหละ เวียนว่ายตายเกิดด้วยบุญกุศล ด้วยบาปอกุศลมันเป็นไป ถ้าเราพิจารณาของเรา เราใช้ปัญญาของเรา เรามาดูตรงนี้ แล้วเราไม่ตื่นเต้นไปกับมัน ถ้าจิตมันเป็นความจริงแล้วมันปล่อยวางหมดแหละ มันรู้ของมัน แล้วถ้ามันอกุปปิธรรมถึงที่สุดแห่งทุกข์แล้วยังจบเลย

พระแท้ พระข้างนอก พระข้างใน เราจะหาพระของเราข้างใน มาทำบุญกุศลจำเป็นต้องทำ เพราะการทำบุญกุศลก็ไปเบียดเบียนกิเลสมัน กิเลสมันต้องถอยห่างออกไปให้สัจจะไฉยขึ้นบนภวาสวะ บนหัวใจของเรา ถ้ามันมีสิ่งนี้เกิดขึ้นมันจะมีกำลัง มันจะมีอำนาจวาสนาบารมี เวลาภวานาขึ้นไปแล้ว เวลาคอตก เวลาเวทนามันเกิด เวลาสิ่งใดบีบคั้นขึ้นมาเราอยากหาบุญกุศลส่งเสริม เราอยากหาสติปัญญาแก้ไข เราอยากหาทางออกของเราไป แต่เวลามันแห้งแล้ง เราไม่ได้ทำสิ่งใดไว้เลย แต่ถ้าทำมันจะมาหนุน

เข้าอำนาจวาสนา จริตนิสัยของคน ขิปปาภิญาเขาทำมาเยอะ เขาทำมาเยอะ เขาทำมามากเขาถึงมีปัญญาอย่างนั้น เขามีทางออกอย่างนั้น ไอ้เรามันปัญญาชี้เห่ ปัญญาจะเอาชนะเอาชนะกิเลสด้วยกิเลสไป จะทำแบบนี้ให้ได้อย่างนั้น จะทำแบบนี้จะได้แบบนี้ มันรูปแบบ นี้ไงความจริงถ้าเป็นธรรมๆ มันจะเป็นธรรม มันเป็นสัจธรรม เป็นอริยสัจจะ ไอ้ปัญญาชี้เห่ตัวเองคิดว่าเป็นปัญญา ศึกษามาๆ แล้วก็เอาสิ่งนั้น เอารูปแบบจะบีบคั้นมันให้กิเลสตายไป นั่นแหละกิเลสมันบังเงา กิเลสซ้อนใจ ตัณหาซ้อนตัณหา กิเลสซ้อนกิเลส แล้วเราก็ทุกข์ยากไปนั่นนะ

ฉะนั้น เราทำบุญกุศลของเราเพื่อเหตุนี้ไง ให้มันเป็นความจริง เป็นข้อเท็จจริง เวลาภวานาพยายามบริกรรม ใช้ปัญญาอบรมสมาธิให้มันสงบลง สงบแล้วเราพยายามรำพึงให้มันเป็นปัญญาขึ้นมา เวลาปัญญาขึ้นมาเราแยกแยะไป มันเป็นขั้นเป็นตอน เราทำของเราโดยสัจจะ

โดยข้อเท็จจริง ไม่ใช่ที่เราจะให้มันเป็นอย่างนั้น เบียดเบียนอย่างนั้น กำจัดอย่างนั้น ใหนักนั้นเป็น
ความจำทั้งนั้นแหละ ศัญญา ถ้าศัญญาก็คือศัญญาภิเลสพาใช้ มันมีสมุทัย ถ้าปัญญา ปัญญามรรค
พาใช้ สมทธิปัญญาพาใช้ พาใช้มันเกิดปัญญาขึ้นมา มันจะเป็นสมบัติของเรา คั้นคั่วเพื่อเหตุนี้
ฟังทุกวันๆ ก็ฟังธรรมนี้แหละ ฟังธรรมเพื่อหัวใจของเรา เอวัง